

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Punct. I. Quid sit Relatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

constituentem ratione illius sensibile subiectum, quod afficit, & non illum ut actuum intendisse. Responderi potest ex ratione, quia mouetur Soarius ad asserendum calorem, ut actuum non intendi, quia natura non indiget calore, ut calorem producat, qui potest produci ab igne vel luce, indigere tamen calore & aliis primis qualitatibus, ut subiectum disponatur ad formam, & ut mediis illis sentiat, quia ablatis primis qualitatibus, neque extarent sufficientes dispositiones ad formam, neque totum per formam constitutum esset sensibus perceptibile.

8 Efficacius contra doctrinam Soarii arguo: Natura non sibi proponit finem, ut illum propositum seu applicatum per aliquam cognitionem postea intendat, sed id dicitur natura intendere, in quod cause naturales propendunt, intentio enim naturæ nihil aliud est quam propensio causarum naturalium, in id autem primariò & per se cause naturales propendunt, quod primariò & per se absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsam naturam, sed sponte sua producant, & eadem ratione illud intendunt, quia illud producant: sed cause productiue caloris sponte sua absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsam naturam producant calorem cum virtute actiua ad producendum alium calorem: ergo illum intendunt cum hac virtute actiua. Rursus omnia prædicata, quæ sunt identificata in effectu æquè primò, & per se attinguntur per actionem qua natura producit effectum, quem intendit, quia actio non est prædicatum prædicatum: ergo virtus causatiua æquè primariò, & per se intendit omnia prædicata, quæ sunt in effectu, cum id primariò, & per se intendat causa, quod primariò, & per se attingit per actionem.

9 Definiri solet figura, *ultimus terminus quantitatis*: alio modo id quod resultat ex terminatione magnitudinis. melius tamen censeo definiendam *externarum partium corporis inter se dispositio*: qua descriptione rectè intelligitur, quid figuræ, & formæ nomine significetur, quod ex dicendis constabit; figuram, & formam essentialiter inter se non differre communis fert opinio, quæ tantum illas distinguit ex modo significandi, quia figuræ nomen mathematico modo significat abstrahendo à materia; forma verò modo physico connotando subiectum. Addit Soar. supra non improbabile esse hoc loco formæ nomine non intelligi figuram verumque, sed ornatam accidentibus, ex quibus pulchritudo confurgit, quæ ad hoc prædicamentum reducitur, quia dicitur quoddam aggregatum qualitarum quidquid de hoc fit, modò non agimus de figura ex accidentibus vestita, sed de illa secundum se.

10 Sensit P. Rub. figuram esse modum quemdam specialem à præsentia distinctum, & quantitati superadditum. Fert communis opinio non distingui à præsentia, licet pro materiali supponat subiectum vnum, seu vnitum. Duplicem ego contemplan figuram, quamdam mathematicam, aliam physicam. Figura mathematica est illa, quæ corpus constituitur rotundum, quadratum, vel triangulare. Figura physica est, quæ portio substantiæ retinet partium ordinem ex vi cuius dicitur, est manus, vel caput. Figuram mathematicam hac ego ratione à præsentia non distinguo. Corpus esse rotundum tantum dicit omnes illius partes extimas ab vno eiusdem corporis puncto, quod centrum dicitur eandem habere distantiam: sed hoc, quod est habere distantiam consistit in præsentia illorum, quæ distare dicuntur: ergo corpus esse rotundum consistit in præsentia partium, quibus constat. Secundò ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias dicuntur æquè distare ab vnicò centro: ergo ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias, dicitur corpus rotundum, quia corpus esse rotundum nihil aliud est, quam habere partes æquè distantes ab vno centro. Idem dico de figura triangulari, & quæcumque alia proportionem seruata in partium distantia. Ex his inferes globum rotundum amittere hanc numero rotunditatem, seu figuram mathematicam, cum hanc perdit præsentiam, dicitur tamen permanere cum eadem rotunditate, quia aliam eiusdem rationis per motum acquirit, sicuti dicitur caput eandem habere distantiam à pectore siue homo sit in hoc spatio, siue in illo, quia etsi distantia sint distincte in spatiis diuersis, sunt tamen valde similes, & æquales. Inferes secundò corpus ad indiuisibile redactum non habere figuram mathematicam, neque esse rotundum, aut triangulare, quia nullam habet partium distantiam.

Figuram physicam constituo in hac vnione partium cum hoc ordine vnitarum, ex vi cuius, hæ pars exigit præsentiam, quæ sit anterior illa, quæ sit posterior, & alia, quæ sit media. Hac ratione ex vi figuræ manus pollex petit in ordine ad locum esse priorem, index esse immediatum pollicis, & sic de aliis digitis. Addit insuper hæc figura negationem aliarum partium supervnitarum eiusdem rationis. Si enim partibus huius manus ingens portio carnis supervniretur, manus figuram non retineret. Dixi negationem partium supervnitarum eiusdem rationis, quia etiam si partibus cordis supervniantur partes sanguinis, vel carnis, adhuc stabit cordis figura, in partibus diuersæ rationis ab illis, quæ illis supervniantur.

Inferes ex his neque figuram mathematicam, quæ consistit in præsentia, neque physicam, quæ consistit in vnione partium habere rationem qualitatis, sed illas in qualitatibus annuerasse Philosophum, ut vulgo indulgeret.

CONTROVERSIA IX.

De quarto membro diuidente, quod est prædicamentalis Relatio.

GIT Aristoteles in lib. Prædicamentorum cap. ad aliquid, & lib. 5. Metaphysic. c. 15. promiscuè de Relationibus prædicamentibus, & transcendentalibus, de quibus ut distinctè procedam distinctas constituo Controuersias, hæc Relationem prædicamentalem amplectitur, & proximà ventura transcendentalem.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit Relatio.

Aristoteles cap. ad aliquid duplicem adducit Relationis definitionem. Prima est ad aliquid verè talia dicuntur, quæcumque hæc ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur vel quomodolibet aliter ad alterum. Secundò relatiua definit: Secundò aliquid sunt quibus hoc ipsum est esse, ad aliud quodammodo se habere. Post primam definitionem assignauit statim tantum obiecta sub illa contenta habitum, dispositionem, sensum, scientiam, & positionem, quæ ad diuersa attinent prædicamenta, ex quo nonnulli inferunt tacitè hanc definitionem impugnasse Aristotelem ob reuerentiam sui Magistri, qui illam tradiderat, quod præstitit dum plura, quæ relatiua prædicamentalia non sunt, de quibus agitur in hoc prædicamento, probauit sub illa contineri. Neque ex alio capite adeò vastam definitionem esse affirmant, nisi quia tantum exposcit entitates quomodolibet se habere ad aliud, & non speciali, & certo quodam modo, patet enim latissimè verbum illud quomodolibet, & ita relatiua prædicamentalia, & transcendentalia, quæ ad hoc prædicamentum non attinent, valet amplecti: hanc prioris definitionis latitudinem cinxisse putant posteriori definitione per verbum quodammodo quando dixit quibus hoc ipsum est esse ad aliud quodammodo se habere: ac si diceret, certo, fixo, ac speciali quodam modo. Res leuis momenti leuiori dicta fundamento, quia Aristotèl. dum multa relatiua transcendentalia sub priori definitione comprehensa assignauit, non de verbo quomodolibet curauit, potius illud omisit, cum rationem reddit propter quam illa relatiua sub illa definitione comprehendebantur, subdit enim Philosophus: *Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia quoque similiter.* En Philosophus inter relatiua scientiam, & habitum annumerat, non quia quomodolibet aliorum esse dicuntur, sed quia aliorum esse dicuntur, nulla facta mentione verbi quomodolibet. Quod si dicas dici esse aliorum, & non speciali modo esse idem ac quomodolibet dici, verum erit, verum tamen non rectè vitium definitionis exprimeret Philosophus, neque rationem explicasset, propter quam adeo latè pateret definitio omisso verbo quomodolibet, si illud

D d 4 illud

illud esset, non speciali modo aliorum dici relatiua, male enim viciu definitionis, quod in illa expressè esset appositum, confusè, & implicite omisso verbo *quomolibet*, significaretur ab Arist. cum illud impugnare intendebat.

2 Alij apud P. Soar. disp. 57. sect. 5. afferunt definitiones illas differre ratione illius particulæ dicuntur: omnia enim relata transcendentaliter, quæ Aristoteles suprà annumerat, eodem modo ac relatiua prædicamentalia, non tamen prædicamentalia sunt relatiua. Pulchre hanc mentem modus loquendi illorum, quæ relatiua transcendentalia appellant relatiua secundum dici, id enim iure optimo relatiuum secundum dici appellatur, quod non ita, ac est relatiuum dicitur. Verumtamen, neque hæc differentia firmas radices habet, sepe enim iuxta Arist. phrasim idem dici, ac esse, sic qualiteram definiunt, *qua quales quidam dicuntur*, ubi quale dici, ac esse quale pro eodem vsurpauit, & ideo teste Soar supra, multi sentiunt non multum curandum esse de harum definitionum distinctione. In his est Simplicius, qui in fine huius prædicamenti existimauit Aristotelem male intellexisse priorem definitionem traditam à Platone, à qua in re non differt illa, quam ille substatuit, sed tantum in modo loquendi, quia à propria natura, & modo essendi ipsius rei sumitur modus dicendi, & denominandi, & ideo idem in re significatur per hoc, quod est aliorum dici, & aliorum esse. Vnum in re certum est priorem definitionem traditam fuisse à Platone, & tempore Aristot. vulgò circumferri, quæ iuxta mentem Aristotelis bona non erat, vt notat Porphyrius interrogat. 2. Alb. c. 3. Boët. & Ammonius & plures alij, ideoque attulit Aristoteles varia exempla, quæ ab alijs admittebantur inter relatiua, vt clariùs constaret prædictam definitionem non esse bonam, siquidem certum erat exempla adducta in relatiuis prædicamentibus iure non numerari. Habemus ex his probabiliter satis posse dici duas has definitiones non differre in resed tantum in medio, ex eo, quod definitio Aristotelis vt tenet Simplicius tradatur per causam, & definitio Platonis per effectum, esse enim aliorum causa est, vt aliorum esse dicantur, & cum Aristoteles definierit per esse aliorum, & Plato per dici aliorum, sit Aristot. per causam, & Platonem per effectum eadem relatiua definiisse, in quo tantum differunt definitiones. Habemus etiam ex peritis Arist. interpretibus definitiones has differre, ex eo quod Platonica importet dici aliorum, & Aristotelica, non tantum dici aliorum, sed esse aliorum, in quo tota differentia definitionum, siue vtraque in re eadem sit definitio, siue vna rectè explicet, & altera nimis laxè, & male relatiua circumferat, & verba aliquomodo, & quomolibet non diuersas definitiones reddere. Est facile posset defendi has definitiones in re non differre, vt iam vidimus, nihilominus improbanda est prior definitio, quam Aristoteles impugnauit, & approbata posterior, quam Philosophus nobis tradidit, videlicet *ad aliquid sunt, quorum ipsum est ad aliud quodammodo se habere*. Ex qua definitione communis Philosophorum sententia hanc deprompsit: *relatiua sunt, quorum totum suum esse est ad aliud*. Reiciit prior definitio, quia licet frequenter pro eodem vsurpetur esse aliorum, & aliorum dici, nihilominus ex se latius patet dici aliorum, quàm esse aliorum, quia non raro aliorum esse dicuntur, quæ in re aliorum non sunt, ex quo apud multos fundamentum habet illa diuisio relatiuorum, in relatiua secundum esse, & secundum dici. Deinde negari nequit clariùs, & longius ab errandi periculo definiri relatiua per hoc, quod est *esse aliorum* quàm per aliorum dici. Iuvat etiam ad hanc posteriorem definitionem propugnandam, & illam impugnandam Philosophi auctoritas, qui nobis posteriorem definitionem tradidit, & priorem reiecit.

3 Mentem Aristotelis non fuisse tradere definitionem communem relatiuis transcendentalibus, & prædicamentibus, citra omnem controversiam est, ideo enim reiecit priorem definitionem, quia relatiuis transcendentalibus cōpetebat, & in præfati opus Philosophi erat definire illa, quæ ad hoc prædicamentum quod ad aliquid vocauit, pertinebant, & non illa, quæ per diuersa vagantur prædicamenta, ideo dixit *ad aliquid sunt*: relatiua verò transcendentalia per omnia prædicamenta esse diuisa compertum est. Ex his non leuis mihi accrescit difficultas, cur relatiua transcendentalia sub hac definitione non comprehendantur, quia verè aliorum sunt, scientia enim non solum dicitur, sed verè est scientia obiecti, & vno propriissimè est extremorum vnio, & actio terminum: ergo esse relatiuorum

transcendentalium est ad aliud, seu aliorum esse: ergo comprehenduntur hac definitione. Censent aliqui relatiua transcendentalia secerare ab hac definitione per totum Aristotel. definiens relatiua, *quorum totum suum esse est ad aliud*, quia relatiua transcendentalia, etsi habeant suum esse ad aliud, non illud totum habeat ad aliud, quia nem substantiæ, vel qualitatis, seu quantitatis, quæ rationes ad aliud non sunt, sed absolute significantur, & ita non totum suum esse est ad aliud. Non placet hæc explicatio, quia etsi in his relatiuis reperitur ratio aliqua, quæ possit absolute significari, etiam in relatione prædicamentali reperitur ratio entis, quæ significatur absolute: quod si dicas hanc esse rationem nimis vniuersalem, quæ non speciale prædicamentum constituit, obiciam totam rationem specialem prædicamenti actionis esse respectum ad terminum, actio enim eo ipso, quod actio fit, est actio alicuius, & ita poterit dici habere totum suum esse ad aliud, seu totum esse actionis esse alicuius, termini videlicet, cuius est actio. Censeo hanc definitionem restringendam esse ad relata prædicamentalia ex differentia, quam postea assignabo inter relationes prædicamentales, & transcendentes, ita vt relata prædicamentalia sint tota ad alia, seu aliorum, hoc est, purè ad alia, ita vt terminum, vt præterea respiciant, quod importat verbum illud *totum* in definitione, quæ vulgò circumfertur expressum, & vniuersaliter contentum in illa particula *quorum suum esse* in definitione Arist. postea, illud enim *suum* indicat nihil aliud in esse relatiuis, de quibus agitur, quæ respiciere terminum, & non illis alia specialè denominationem tribuere, quod est terminum vt purè terminum respicere, vt latius explicabo Contr. 10. Punct. 1. Itaque definiti possunt relatiua prædicamentalia ad relatiuis prædicamentibus, & transcendentalibus. *Quæ id quod sunt aliorum esse dicuntur*, seu, *quorum esse est ad aliud*, omnia enim relatiua, siue transcendentalia, siue prædicamentalia ad aliud sunt, nulla enim potest concipi relatio, quæ respectu alicuius, seu ad aliquem terminum non sit. Definientur autem relatiua prædicamentalia: *quorum totum suum esse est ad aliud*, quæ definitio desumitur ex illa, quam tradidit Aristoteles: *quibus hoc ipsum esse est ad aliud quod quodammodo se habere*; multoque clariùs definiatur: *quorum suum esse est ad aliud tanquam ad primum terminum*: relatiua verò transcendentalia definiuntur, *quorum suum esse est ad aliud, & non vt primum terminum*. Quid sit autè esse primum terminum explicandum promisi Contr. 10. Punct. 1.

Conceptum relationis realem esse, & non ficticiam inter Doctores classicos citra controversiam est, quibus tantum aduersatur insigne Pythagoræ delirium, quod relet Ammonius in hoc prædicamento, qui dicebat res omnes relatiuas esse, seu *ad aliquid*, quia nulli rei ex se determinata inerat naturalis, sed à nobis cuiusque hanc vel illam tribui, qui rem ita, vel aliter apprehendimus, atque ideo id omne, & non aliud verum esse, quod verum apparet, quia in rebus nulla inest veritas aut ceterudo. Referuntur aliqui ex vetustissimis, qui sentiebant relationes omnes creatas esse entia rationis, verumtamen hi tantum tenebant relationes prædicamentales creatas non esse accidentia physice fundamento inherencia, seu accidentia producta speciali actione distincta ab illis, ex vi quarum fundamentum, & terminus producantur, quia existimabant esse simile, vel æquale, & alias huiusmodi relationes tantum esse denominationes quasdam extrinsecas, quorum sententiam vt veriore amplectar. Hanc fuisse illorum mentem doctè tradit Vallius in Prædic. ad aliquid q. 1. c. 2. n. 1. iuxta quorum sententiam sano sensu posset dici Relationes esse entia rationis, quia denominationes omnes extrinsecas multi entia rationis appellant. Tegendum est conceptum relationis esse realem, siue sit accidens intrinsecè inherens, siue extrinsecè denominatio desumpta à fundamento, & termino, de quo postea Ratio esto: nullo intellectu cognita conuenit Petro, qui Ioannē genuit esse Patrē Ioannis, & Ioanni genito à Petro esse filium Petri: ergo hoc, quod est esse Patrem est quid independens ab intellectu: ergo paternitas ex vi cuius denominatur Pater Petrus, qui genuit est independens ab intellectu: ergo est ens reale. Simile argumentum efficitur de similitudine inter duo alba, & æqualitate inter duas quantitates vlnares, & aliis huiusmodi relationibus. Deniq; in diuinis fide sanctū est dante relationes reales paternitate, filiationem, spirationem actiui,

& spirationem passiuam, vt docent Theologi omnes i. p. q. 28. art. 1. & 2. ergo cum conceptu relationis increatae, neque abstrahentis à creatura, & increata non est oppositio cum ratione positiua entis realis, quia si de conceptu relationis abstrahentis à creatura, & increata esset hæc oppositio, non posset ratio illa communis contrahi per differentiam increatae ad rationem positiuam realem, quia nulla differentia contractiua potest determinare genus ad rationem oppositam illi, quam includit secundum rationem generis præcisam. Sed ratione specialis differentie creature, nullam habet oppositionem relatio creata cum ratione positiua realis: ergo datur relatio creata, quæ sit ens reale: ergo potest hoc speciale prædicamentum constitui ex relationibus realibus. Nonnihil ab his, quæ certa sunt recessere Caietanus & Canar. i. p. q. 28. art. 2. asserentes relationes secundum esse ad neque esse ens reale, neque rationis, sed præcindere, quia secundum esse ad non est ratio respiciendi fundamentum, sed terminum, hæc autem præcindit ab ente reali, & rationis. Reiciunt passim omnes Doctores hunc dicendi modum, quia ratio ad non potest præcindi à ratione in, quia quod est ad aliud necesse est concipi alicuius ad aliud, quod est concipi in aliquo ad aliud. Secundò, etiam si ratio ad præcinderet ab ente reali, & rationis, ratio ad prædicamentalis non præcinderet, quia relationes prædicamentales sunt reales, & debent habere vltimum constitutum reale, quod est ratio ad. Vltimò, quia nihil datur commune enti reali, & rationis, neque ab utroque præcisum. Quod autem duntur plures relationes rationis nemo negat, neque ideo dicendum est conceptum relationis non esse realem, quia eo ipso, quod duntur relationes reales, & relationes rationis, absolute nomine relationis, relatio realis debet intelligi, semper enim in analogis nomen absolute prolatur stat pro famosiori, sic quando dicimus hominem, non hominem pictum, sed viuum intelligimus.

PUNCTUM II.

Diuisiones Relationum.

I Primò diuiditur relatio in relationem realem, & relationem rationis. Relatio realis est illa, quæ habet aliud esse præter esse obiectum in intellectu; Relatio rationis est illa, quæ tantum habet esse obiectum in intellectu. Sic relationes reales, & rationis definitio propter aliquos qui relationes omnes, quæ fundantur in cognitione effectiue ab intellectu procedente, vel in aliqua sensatione, seu intentionali operatione, relationes rationis immerito appellant, quia sicuti cognitiones etiam ab intellectu efficienter dependeant, non dicuntur entia rationis; sed realia, quia aliud habent esse præter hoc, quod est cognosci, seu esse obiectum in intellectu, sic huiusmodi relationes fundantur in operationibus efficienter ab intellectu, seu ab alia potentia sensitiua seu rationali dependentibus non relationes rationis, sed reales dici debent.

2 Secundò diuiditur relatio in relationem intrinsecam & extrinsecam. Relationem intrinsecam appellant, qui specialia accidentia distincta à fundamento, & termino pro relationibus constituunt, illam quæ intrinsecè inhæret. & informat subiectum, quod relatiuum constituit, sicuti relatio similitudinis, aut paternitatis. Relationem extrinsecam iidem appellant, quæ non importat accidens physicè & intrinsecè inhærens fundamentum: sed tantum extrinsecè, sicuti relatio domini, aut serui. Qui tenent relationes prædicamentales non esse speciale accidens distinctum à fundamento, & termino difficile possunt relationem intrinsecam assignare, quia omnis relatio includit aliquid intrinsecum subiecto relato, fundamentum videlicet ab ipso indistinctum, & aliquid extrinsecum, nempe terminum, qui à subiecto distinguitur, & in ratione termini, nulla ratione debet intrinsecè fundamentum afficere. Nihilominus adhuc in hac sententia potest distingui duplex relatio prædicamentalis, quædam cuius ratio fundandi à termino distincta intrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione similitudinis ratio fundandi, quæ distinguitur à termino intrinsecè est subiecto relato, & hæc dici potest intrinsecè relatio. Alia est relatio cuius ratio fundandi adhuc à termino distincta extrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione paternitatis ratio fundandi est actio generatiua distincta realiter à termino, & extrinsecè subiecto relato relatione paternitatis.

2 Tertiò diuiditur relatio in relationem mutuum, & non mutuum. Relatio mutua est illa, cuius terminus iterum illius fundamentum tanquam terminum respicit eadem, aliāve distincta relatione, sicuti relatio inter duo alba, quorum vtrumque relatione similitudinis ad alterum refertur, & inter Patrem, & Filium. Relatio non mutua est illa, cuius terminus nulla relatione ferit fundamentum, sed tantum vnum illius extremum relatum dicitur. Exemplum vulgò adducitur inter Creatorem, & creaturam, quia ista refertur ad Creatorem, & Creator ad creaturam non refertur. Exemplum rem modò explicet, illius verò veritatem postea discutiam.

3 Quartò, Relatio mutua subdiuiditur in relationem equiparantiam, & disquiparantiam. Relatio equiparantia dicitur, quando vtrumque extremum eodem modo constituitur relatum, sicuti duo alba, quorum vtrumque simile dicitur. Relatio disquiparantia est quando diuerso modo referuntur extrema, in quibus est mutua relatio, sicuti substantia generans, & substantia genita, quarum hæc filiatione refertur, & illa paternitate.

4 Quintò, Relatio diuiditur in relationem secundum esse, & secundum dici. Sentiant multi relationem secundum dici, coincidere cum relatione rationis, quia illa dicimus, quæ cognoscimus, & ita idem est relatio secundum dici, ac secundum cognosci, relatio autem secundum cognosci erit, quæ nullum aliud habet esse præter cognosci. Hæc congruè dicta sunt, nihilominus communis sententia aliter relationem secundum dici explicat. Sentiant multi relationem secundum dici esse relationem transcendentalem, & relationem secundum esse, esse relationem prædicamentalem, sed plures alij reuocant rem ita componi, quia relatio transcendentalis non tantum dicitur relatio, sed propriè, & strictè relatio est. Non multum premit ratio, quia relatio transcendentalis, quæ verè est relatio transcendentalis, quatenus eodem modo significatur, ac prædicamentalis poterit appellari, prædicamentalis secundum dici. Alij relationem secundum esse appellant illam, ex vi cuius fundamentum verè est relatum, & relationem secundum dici eam, ex vi cuius fundamentum non est relatum, sed apprehenditur per ordinem ad aliud, seu instar aliud rei distinctæ ab ipso. Sic Angelum, quatenus instar iuuenis apprehenditur, relatum appellamus secundum dici, non quia ex vi huius apprehensionis relationem aliquam fingamus tenentem se ex parte obiecti directi, neque Angelum relatum esse apprehendamus, hoc enim esset relationem rationis effingere; sed quia Angelum ex modo concipiendi apprehendimus, ac si esset relatiuus, quæ relatio tota consistit in nostra cognitione, & nimis est fundamento extrinsecè, differtque à relatione rationis, quia relatio rationis est obiectum cognitionis ex vi cuius fit, & non formaliter in ipsa cognitione consistit, relatio autem secundum dici non se tenet ex parte obiecti cogniti; sed est formaliter ipsa cognitio, quæ obiectum cognitum extrinsecè relatum denominat. Sic relationem secundum dici explicat P. Soar. disp. 4. sect. 3. n. 8. & alij quam plures. Ego in hac re nihil inuenio definiendum, quæritio enim est, quid auctores intelligant nomine relationis secundum dici, quia certum est relationem quocumque modo ex supra dictis potuisse non sine aliquo fundamento appellari secundum dici. In quæstione de mente authorum, illorum scripta consulenda sunt, apud quæ varias reperi sententias, neque aliquam inuenio cui stare teneamur. Arist. enim cui in hac materia subscribendum erat nullibi suam nobis mentem aperuit, quapropter liberum cuique erit sic, vel aliter relationem secundum dici explicare, cum quilibet dicendi modus Doctores non paucos pro se habeat.

5 Sextò, Scotus diuisit relationem in relationem extrinsecam aduenientem, & relationem intrinsecam aduenientem. Relatio intrinsecam aduenientem est illa, quæ posito fundamento, & termino illico necessariò confurgit, talis est relatio similitudinis, & hæc relatio intrinsecam aduenientem prædicamentum ad aliquid constituit iuxta Scoti mentem. Relatio extrinsecam aduenientem est illa, quæ posito fundamento, & termino non necessariò confurgit, sed quidquam aliud desiderat vt pullulet, talis est actio, quæ non eo ipso, quod sit principium effectiui, & passiuum, necessariò affurgit, sed necessaria est applicatio inter vtrumque, & hæc relatio extrinsecam aduenientem non hoc speciale prædicamentum constituit, sed ad sex vltima prædicamenta attinet. Diuisionem hanc solidè impugnatur P. Soar. disp. 48. Metaphysic.